

7. Inget krut utan salpeter

krut –et
utan
salpeter –n
en strid 3
över
fortfarande
enstaka
ett kanonskott 5
död/ad –at –ade
en soldat 3
bära IV (a – u) bort
de sårade
ta IV (o – a) hand om ngt
en fältskär 3
krutrök –en
ligga IV (å – e) tät
ett slagfält 5
rök –en
vattendimma –n
finns avbildad
en målning 2
en krigsskådeplats 3
uppkomma IV (o – o)
svartkrut –et
brinna IV (a – u) av
reagera I
vattenånga –n
luft –en
ihärdig –t –a
skottlossning –en
eldgivning –en
få ngt att helt försvinna
ibland
försvåra I
krigsföring –en
dra nytta av ngt
dimma –n
flytta I
en trupp 3
övertaska I
en fiende 3
ett krigförande land
t.ex. = till exempel
det var ytterst viktigt
självförsörjande på ngt
hade man inte
föra II krig 5
tillverka I

Ordlista

ruuti
ilman
salpietari
taistelu
ohi
edelleen, jatkuvasti
yksittäinen, hajanainen
kanuunan-, tykinlaukaus
tapettu
sotilas
kantaa pois
haavoittuneet
huolehtia, pitää huolta
välskäri, haavuri
ruudin savu
levätä sankkana
taistelukenttä
savu
vesisumu
on kuvattuna
maalauk
sotänäyttämö
syntyä, muodostua
mustaruuti
pala poikki, lauet
reagoida
vesihöyry
ilma
hellittämätön, jatkuva
laukaustenvaihto
tulitus
saada jku kokonaan häviämään
joskus
vaikeuttaa
sodankäynti
hyötyä jstk
sumu
siirtää
joukko, joukko-osasto
yllättää
vihollinen
sotaikävä maa
esimerkiksi
oli äärimmäisen tärkeää
omavarainen jnk suhteen
jos ei ollut
käydä sotaa
valmistaa

en blandning 2	sekoitus
svavel, svavlet	rikki
kol –et	hiili
kaliumnitrat –et	kaliumnitraatti
ett krutbruk 5	ruutitehdas
mala, mal, malde, malt	jauhaa
en beståndsdel 2	ainesosa
pulv/er –ret	jauhe, pulveri
blanda I	sekoittaa
fukta I med vatten	kostuttaa vedellä
forma I	muotoilla
ett korn 5	jyvä
torka I	kuivata
polera I	kiillottaa
framställa II	valmistaa
försäkra I sig om ngt	varmistua jstk
ha tillgång till ngt	olla saatavilla jtk
en framställning 2	tekeminen, valmistaminen
därför	siksi
angeläg/en –et –na	tärkeä
en sak 3	asia
kronan	kruunu, valtio
inveckl/ad –at –ade	monimutkainen
en process 3	prosessi, tapahtumasarja
i allra högsta grad	mitä enimmässä määrin, mitä enimmäin
beröra II ngn	koskea jtk, liikuttaa jtk
en bonde –n, bönder –na	talonpoika
jord –en -ar	maaperä, maa, multa
ett stall 5	talli
ett fähus 5	navetta
nämligen	nimittäin
värd sin vikt i guld	painonsa arvoinen kultaa
jordmassa –n	maa-aine, -massa
dränkt av urin från djuren	eläinten virtsan kyllästämä
utgöra IV (o – o)	olla, muodostaa
råmaterial –et	raaka-aine
salpeteritillverkning –en	salpietarinvalmistus
värdefull –t –a	arvokas
Gustav Vasa	Kustaa Vaasa (Ruotsin kuningas 1523 –1560)
bestämma II	määrätä
en mark –en	maa
under	alla
tillhöra II ngn	kuulua jllk
det tog tre till fyra veckor	kesti kolmesta neljään viikkoa
sköta II	hoitaa
till en början	aluksi
en statlig ämbetsman –nen, -män	valtion virkamies
så kall/ad –at –ade	niin kutsuttu
en kronosjudare 5	kruunun keittäjä
resa runt i landet	kierrellä ympäri maata

ogilla I ngn
gräva II upp marken
en kopparpanna 1
bidra med ngt
ett kärl 5
ved –en
en transport 3
samt
kost och logi
en kyrkoherde 2
en politiker 5
höra II till ngn
tala I för ngt
ge upp
ett monopol 5 på ngt
de rätt långa fredsperioderna
ett behov 5 av ngt
det borde vara tillåtet
fritt
sälja, -er, sålde, sålt
exportera I
en näringsgren 2
en inkomstkälla 1
ett golv 5
praktisk –t –a
bygga II
separat
en byggnad 3
en salpeterlada 1
bereda II
samla I
organisk –t –a
så som
mossa –n -or
halm –en
hälla II
vända II
då och då
säkert
genomdränkt av urin
sedan
sätta –er, satte, satt
ett träkar 5
på alltsammans
ungefär
koka I
ta IV (o – a) tillvara
rinna –er, rann, runnit igenom
en timme 2
tappa I ur

olla pitämättä, paheksua
kaivaa, kääntää maa
kuparipannu, -kattila
osallistua antamalla jtk
astia
halot, polttopuut
kuljetus
sekä
ruoka ja asunto
kirkkoherra
poliitikko
kuulua jhk
puhua jnk puolesta
luopua
monopoli, yksinoikeus jhk
aika pitkät rauhanjaksot
jnk tarve
pitäisi olla sallittua
vapaasti
myydä
viedä maasta
elinkeino
tulolähde
lattia
käytännöllinen
rakentaa
erillinen, erillis-
rakennus
salpietarilato
valmistaa, muokata
kerätä
orgaaninen, eloperäinen
kuten
sammal
olki
kaataa
kääntää
silloin tällöin
varmasti
läpikotaisin virtsalla kyllästetyksi
sitten
asettaa, panna
puuamme
kaiken päälle
suunnilleen
keittää
ottaa talteen
valua, juosta läpi
tunti
tyhjentää

ett kar 5
genom att öppna
en plugg 2
längst nere på karet
råsaft –en
en gryta 1
tända II under grytan
vara beredd
vakta I
eld –en
dag och natt
efter hand
ånga I bort
fylla II på med ngt
testa i
vätska –n
koncentration –en
genom att kasta
en potatis 2
kokande
sjunka –er, sjönk, sjunkit
en botten 2
kokning –en
fortsätta –er, -satte, -satt
flyta -er, flöt, flutit upp
en yta 1
sjudning –en
klar –t –a
tömma II
ett innehåll 5
påbörja I
tills
förbruk/ad –at –ade
stank –en
obeskrivlig –t –a
ammoniak –en
fräta II
en näsa 1
ögonen rann
inget för dem med
känsligt luktsinne
som stod ut med stanken
Pecunia non olet! (latin)
vedåtgång –en
det krävdes
fällasII ut
prova I halten
använda II
en graderad mätsticka 1
ju – desto

amme
avaamalla
tappi, tulppa
ammeen pohjassa
raakamehu
pata
sytyttää tuli padan alle
olla valmiina
vahtia
tuli
yötä päivää
vähitellen
höyrytä pois
lisätä jtk
testata
neste
väkevyys, pitoisuus
heittämällä
peruna
kiehuva
upota, vajota
pohja
keittäminen
jatkaa
nousta pinnalle
pinta
keitos
selvä, valmis
tyhjentää
sisältö
aloittaa
kunnes
käytetty, kulutettu
löyhkä, lemu
sanoinkuvaamaton
ammoniakki
syövyttää
nenä
silmitä valuivat, vuosivat
ei mitään niille joilla oli
herkkä hajuaisti
jotka kestivät / sietivät lemun
raha ei haise
hallojen menekki
vaadittiin
saostua
kokeilla pitoisuutta, laatua
käyttää
asteisiin jaettu mittatikku
mitä – sitä

ju högre stickan flöt
desto kraftigare var lagen
till sist
doppa I
en trästicka 1
lag –en
låta –er, lät, låtit
droppa I
en kniv 2
en yxa 1
en droppe 2
stelna I
som fett
ösa II upp
en tum
kallna I
sjunka –er, sjönk, sjunkit
salt –et
medan
skummades av
som grädde
gräddlik –t –a
lägga –er, lade, lagt
ett bräde –t –r
torka I
genom att slänga
en nypa
glöd –en
brinna –er, brann, brunnit
lugn –t –a
en låga 1
förstklassig –t –a
däremot
sprätta II
knastra I
innehålla IV (ö – å)
koka I om
ett krutbruk 5
Östermyra
ett av få
en ammunition 3
andas I in
röklukt –en
i värsta fall
falla för kulorna

mitä korkeammalla tikku kellui
sitä vahvempi oli liemi
lopuksi
kastaa
puutikku
liemi, neste
antaa, sallia
tippua
puukko
kirves
tippa, pisara
jähmettyä
kuin rasva
ammentaa keittoa
tuuma
jäähtyä
upota, vajota
suola
kun taas
kuorittiin pois
kuin kerma
kermamainen
asettaa, panna
lauta
kuivua
paiskaamalla
hyppysellinen, hiukan
hehkuva hiillos
palaa
rauhallinen
liekki
ensiluokkainen
sitä vastoin
räiskähtää
ratista, narskua
sisältää
keittää uudelleen
ruutitehdas
Seinäjoki
yksi harvoista
ampumatarvikkeet, ammuksset
hengittää sisään, keuhkoihin
savunhaju
pahimmassa tapauksessa
kaatua, kuolla kuuliin

